

Продкі нашы слаўныя: **распрацоўка дня памяці продкаў для вучняў 9 класа**

М. В. Сухаверхая,
намеснік дырэктара по вучэбнай рабоце
Пінкавіцкай СШ імя Якуба Коласа Пінскага раёна

Мэта: выхаванне ў дзяцей любові і павагі да традыцый і звычаяў роднага краю.

Задачы: дапамагчы вучням зразумець і асэнсаваць ролю свята; развіваць цікавасць да вывучэння гісторыі і культуры сваёй Айчыны; выхоўваць павагу да гістарычнага мінулага і цяперашнега Беларусі.

ХОД МЕРАПРЫЕМСТВА

I. Уступная частка

Вядучы 1. У дзень светлай памяці,
у дзень нашага духоўнага прасвятлення,
у памінальную Змітраўскую суботу
ўгадайце імёны
сваіх родных і блізкіх,
знаёмых і суседзяў,
сяброў і калег па працы,
усіх тых, хто загінуў або сканаў
без усялякіх звестак,
усіх тых, за каго ніхто і ніколі
ўжо не памоліцца,
не вып'е чарку,
не прыйдзе на паклон да магілы.
Памяніце ўсіх тых,
хто некалі жыў
на зямлі нашай роднай Беларусі!

II. Асноўная частка

Вядучы 2. Кажуць, што душы памерлых падымаюцца на неба па «гусінай дарозе». Гусі адлятаюць у цеплыя краіны восенню, і на гэтыя ж дні прыходзяцца Дзяды – старадаўняе беларускае свята.

Дзяды – свята беларускага народнага календара, звязанае з ушанаваннем продкаў (дзядоў) – не толькі памерлых бацькоў, але і ўсіх родзічаў.

Вядучы 1. Нашы продкі верылі, што памерлы ператвараецца ў духа-продка, якога блізкія яму людзі імкнуліся задобрыць, таму што лічылі яго магутным, здольным уплываць на жывых. Адсюль такое трапяткое стаўленне да памінальных дзён. Дарэчы, у славянскай міфалогіі дзядамі называюць не толькі продкаў, але і іх душы.

На працягу года свята Дзяды адзначаюць некалькі разоў: перад масленічным тыднем, на Радаўніцу, перад Троіцай, перад святам Пятра і на восеньскія Дзяды. Апошнія (Змітраўскія, Вялікія, Асяніны, Тоўстая вячэра, Хаўтуры) – самыя галоўныя. Яны адзначаюцца ў лістападзе, але ў розных рэгіёнах у розныя дні. Звычайна ў народзе казалі не «адзначыць» або «святкаваць Дзяды», а «Дзяды дзедаваць».

На Дзяды ў цэнтры абраду – вячэра ў памяць памерлых сваякоў.

Вядучы 1. Тоўстая вячэра.

Напярэдадні свята гаспадыні звычайна прыбіралі хату і гаспадарчыя пабудовы. Затым, непасрэдна ў святочны дзень, усе члены сям’і мыліся ў лазні, пакідаючы крыху вады і венік для дзядоў. Не шкадуючы прыпасаў, гатавалі смачныя стравы і пітво для ўрачыстай вячэры. Менавіта таму пра багаты, шчодры стол, застаўлены стравамі, заўсёды казалі: «яды, як на Дзяды», «на стале, як на Дзяды», «наесціся, як на Дзяды». Пачастункі рабілі для таго, каб задаволіць душы продкаў, якія нябачна бы прысутнічаюць на агульным застоллі

Вядучы 2. Вера ў тое, што продкі прыходзяць у госці да жывых, існуе па сёння. Ёсць перакананне, што калі падчас вячэры са стала скідаецца які-небудзь прадмет, сталовыя прыборы і ежа, то іх не падымаюць да раніцы. Асаблівай прыкметай прысутнасці душаў продкаў лічыцца наяўнасць насякомых вакол стала: іх ні ў якім разе нельга зганяць з ежы – гэта дзяды вячэраюць.

Вядучы 1. Вакол святочнага стала збіралася ўся сям’я. Гаспадар, які кіраваў абрадам, пасля малітвы паіменна звяртаўся да ўсіх памерлых продкаў, запрашаючы іх прыняць удзел у агульнай вячэры: «Святыя Дзяды, просім за пачэсны стол», або «Дзяды-радзіцелі, хадзіце да нас». Пры гэтым на кароткі час адчынялі дзверы і вокны, а ўюшку ў печы ўвогуле не зачынялі

ўсю ноч, паколькі лічылася, што менавіта гэтым шляхам душы продкаў да раніцы пакінуць хату.

На стол ставілі так званую Дзедаўскую чарку і Дзедаўскую міску, куды кожны з прысутных адліваў напоі і адкладваў ежу.

Вядучы 2. У розных мясцінах на стол ставілі розную колькасць страў, дзе цотную, дзе няцотную (сем, адзінаццаць, дванаццаць). Але, нягледзячы на такую колькасць страў, у некаторых вёсках дазвалялася з'есці толькі тры стравы і выпіць тры чаркі. У ліку асноўных страў заўсёды былі бліны, клёцкі «з душамі», кісель, гарох з макавым малаком, крупнік з грыбамі або рыбай, верашчака з каўбасой і іншыя.

Вядучы 1. Каб дзяды жыццю спрыялі. У час урачыстай святочнай вячэры дазвалялася гаварыць толькі пра дзядоў – пра іх жыццё, асобныя жыццёвыя эпізоды і рысы характару, узгадваліся іх словы і настаўленні, мудрыя парады і добрыя ўчынкі.

Святочны вечар быў напоўнены добрым настроем і таямніцай. Дазвалялася спяваць, граць на музычных інструментах, скакаць, пераапрацаваць ў касцюмы з маскамі. Так паводзілі сябе таму, што продкаў трэба было не толькі добра пачаставаць, але і павесяліць. Лічылася, што тады яны будуць спрыяць у жыццёвых справах сям'і.

Вядучы 2. Пасля вячэры гаспадар казаў: «Святыя дзяды, вы сюды прыляцелі, пілі, елі, ляціце ж цяпер да сябе!».

У нашай вёсцы, як і ў многіх мясцінах па Беларусі, на стала і зараз пакідаюць рэшткі страў, бо лічыцца, што душы продкаў будуць частавацца яшчэ да раніцы.

Вядучы 1. У некаторых рэгіёнах Беларусі на Дзяды наведваюць могількі – робяць прылады (нарубы, церамкі, каменныя пліты), абкладаюць магілы дзірваном, камянямі, ставяць крыжы. Пасля на магілах пакідаюць пачастунак. Часта ў гонар кожнага памерлага запальвалі асобнае вогнішча. З дому з печы прыносілі гарачыя вуголлі, якія насыпалі на магілы, а гаршкі разбівалі ўшчэнт.

III. Заключная частка

Вядучы 2. Няхай школа памяці і ўшанавання нашых каранёў-вытокаў захаваецца і надалей, мацуючы разгалістую крону нашага радаводнага дрэва. У дзень светлай памяці, у гэты святы дзень, памаліцеся за тых, хто адляцеў у Вечнасць, і пажадайце здароўя тым, хто ідзе па жыцці побач з вамі.